

MILITAIRE LUCHTVAART: VOLWASSEN IN EEN JOINT OMGEVING

Voor u ligt een *Militaire Spectator* die in zijn geheel is gewijd aan het luchtwapen. De aanleiding voor dit themanummer is een bijzonder jaar voor de militaire luchtvaart in het algemeen en de Koninklijke Luchtmacht in het bijzonder.

Op 17 december 1903 is het honderd jaar geleden dat de gebroeders Wright zich vanaf het strand van Kitty Hawk, North Carolina voor het eerst succesrijk verplaatsten in een luchtvaartuig zwaarder dan lucht en aangedreven door een motor. De vlucht duurde maar liefst 12 seconden en er werd een afstand afgelegd van 40 meter.

Daarnaast werd op 1 juli 1913, 90 jaar geleden, de Militaire Luchtvaartafdeling als afdeling van de Koninklijke Landmacht opgericht, met als trotse bezit één toestel: de 'Brik' van Marinus van Meel. Ten slotte herdenkt de Koninklijke Luchtmacht het feit dat 50 jaar geleden, op 27 maart 1953, Hare Majesteit Koningin Juliana bij Koninklijk Besluit de Militaire Luchtvaartafdeling het predikaat 'koninklijk' toekende en de daarbij behorende en zo begeerde zelfstandigheid. Aanleiding genoeg dus voor een 'jubeljaar' voor de Koninklijke Luchtmacht

Sinds de eerste bemande vlucht zijn de afgelopen honderd jaar de mogelijkheden van het luchtwapen sterk verbeterd. Zo zijn operationele vluchten van zes uur en langer geen uitzondering meer en vliegt men, door in de lucht bij te tanken, de halve wereld rond.

Ook de nauwkeurigheid van de bewapening is enorm verbeterd, vooral in de laatste decennia. Hierbij valt te denken aan lasergeleide en GPS-gestuurde bewapening of zelfs een combinatie van beide. Verder lijkt het er op dat honderd jaar na de eerste

bemande gemotoriseerde vlucht, de ontwikkeling van *onbemande* vliegende nieuwe mogelijkheden biedt, vooral voor verkenning en surveillance.

Deze stormachtige ontwikkeling van het luchtwapen heeft ook gevolgen gehad voor de manier waarop dat luchtwapen is ingezet. Hiervan geven de verschillende artikelen in dit nummer een goed beeld. Wat onder andere de aandacht krijgt, is de strijd om erkenning die het luchtwapen gedurende honderd jaar heeft moeten leveren. Er zijn zelfs vooraanstaande militaire 'airpower' aanhangers gestraft voor het verkondigen van hun ideeën (zie het artikel van P. Wijninga). Echter, met name na de Golfoorlog van 1991 en operatie 'Allied Force' van 1999 leek het erop dat vroege 'airpower' experts gelijk kregen: het luchtwapen was eindelijk volwassen geworden. Sterker, het was in de ogen van sommigen het dominante wapen geworden en kon zelfstandig een conflict beslissen. Toekomstige conflicten zouden dit verder moeten bevestigen.

Het recente conflict in Irak lijkt op het eerste gezicht dit beeld juist niet te bevestigen. Alhoewel het nog enige tijd zal duren voordat analyses van de oorlog zijn afgerond en 'lessons learned' zijn geformuleerd, lijkt het erop dat de rol van zowel luchtstrijdkrachten als grondstrijdkrachten anders is geweest dan in de Golfoorlog van 1991. Opmerkelijk was dat het deze keer niet de luchtstrijdkrachten waren die als eerste massaal in actie kwamen om luchtoverwicht te bevechten en het slagveld voor te bereiden voor de grondeenheden. Dit werd met name veroorzaakt doordat de Amerikaanse en Britse luchtstrijdkrachten vrijwel onmiddellijk luchtoverwicht kregen (wellicht nog het resultaat van de vorige oorlog, als-

mede de acties gedurende de laatste tien jaar in de 'no-fly zones'); een intensieve 'Offensive Counter Air' campagne was daardoor niet nodig.

Verder leek Irak aanvankelijk, vergeleken met 1991, zijn grondeenheden minder kwetsbaar voor luchtaanvallen te hebben gepositioneerd. Het gevolg van dit alles was dat het deze keer grondstrijdkrachten waren die als eerste in actie kwamen, echter wel onder bescherming van luchtstrijdkrachten. Hierbij werden 'klassieke' middelen ingezet zoals zware tanks en artillerie. Middelen waarvan velen dachten dat ze achterhaald waren en nog nauwelijks bruikbaar in toekomstige conflicten.

Door deze manier van optreden deed zich zelfs, in vergelijking met de vorige Golfoorlog, een opmerkelijk verschijnsel voor. Door het oprukken van de coalitietroepen was Irak gedwongen te reageren en maakten zichzelf daardoor kwetsbaar voor luchtaanvallen: grondstrijdkrachten van de coalitie waren hierbij faciliterend voor de luchtstrijdkrachten; een verschijnsel dat zich ook in Afghanistan voordeed. Alhoewel zich een enkele moeilijk te vermijden aanval op eigen eenheden voordeed, was een goede afstemming tussen lucht- en grondstrijdkrachten de reden van het succesvolle verloop van het conflict tot nu toe.

Daar waar in 1991 stealth, precisiewapens en andere revolutionaire nieuwe technologieën van doorslaggevend betekenis waren, was het deze keer de wijze van optreden: *joint*.

De afgelopen jaren hebben met name de Verenigde Staten veel tijd en energie geïnvesteerd in joint operaties. Niet alleen gezamenlijk optreden maar ook een geïntegreerde C4I, waardoor alle eenheden deel uitmaakten van een geïntegreerd netwerk ('Network Centric Warfare', zie ook het artikel van F. Osinga). Initieel zeker afgedwongen door de politieke en militaire top, en

door vervolgens veelvuldig op deze geïntegreerde manier te oefenen heeft ertoe geleid dat er begrip en respect ontstond voor elkaars mogelijkheden en onmogelijkheden. Van belang was niet het middel of het krijgsmachtdeel dat werd ingezet, maar het gewenste effect was bepalend ('Effect Based Operations' (EBO)). Joint optreden is daardoor tot een manier van denken geworden; een 'state of mind'. Het gaat een stap verder dan het slechts met elkaar en op elkaar afgestemd optreden; joint heeft de lading gekregen van echt geïntegreerd optreden.

Van dit joint optreden door de coalitie kan Nederland nog heel wat leren. De Nederlandse defensieorganisatie dient zich nadrukkelijker dan tot nu toe te oriënteren op een dergelijk joint optreden. Ook bij de Nederlandse krijgsmacht moet jointness tot een manier van denken worden, desnoods afgedwongen, zowel tijdens operaties als tijdens het defensie-planningproces (bijvoorbeeld bij het opstellen van het nieuwe IDP).

Oude rivaliteit tussen de krijgsmachtdelen en de strijd om het budget moet plaatsmaken voor gemeenschappelijke belangen en oog voor EBO, zeker in een tijd van budgettaire krapte. Hierbij moet worden opgemerkt dat het samenvoegen van staven hierin weliswaar een rol kan spelen, maar eigenlijk nauwelijks iets te maken heeft met joint. Duidelijk is echter wel dat bij een dergelijke transformatie sterk en doortastend politiek én militair leiderschap van essentieel belang is.

Terugkijkend op honderd jaar bemande luchtvaart, is het zo dat het luchtwapen thans een eigen positie heeft verworven als *volwaardig wapen in een joint omgeving*. Wat dat betreft kan men stellen dat het luchtwapen nu echt volwassen is geworden en staat het nut en de noodzaak van het luchtwapen niet meer ter discussie.